१८४१०

" हुताशनी अथवा होळी."

१८४१७

"हुताशनी अथवा होळी."

आपणा आर्य देशना धर्मनो आधार श्रुति तथा स्मृति उपर छे. धर्म एटले कर्तव्य कर्म. माणसे सुनीतिये चाली परमार्थ साधन करवुं ए धर्म. दुराचार तथा अनीति ए अधर्म कार्य छे, एवुं आपणा आर्य देशना धर्म--पुस्तकोमां तथा कोइ पण देशना धर्मशास्त्रमां लखेलुं नथी; कोइ पण पापने पुण्य कर्म कहेलुं नथी. आ रीते शास्त्र मर्यादा छतां आपणा देशमां रूढीनुं बळ घणुं वधी गयुंछे, जेना अंधकारे आर्यधर्मना प्रकाशने ढांकी नांख्यो छे; जे रूढीमां अनीति तथा दुराचार न होय ते पाळवी होयतो भले पाळो, पण जे छेक निंद्य, निर्लज तथा पाप कर्म करवानी रूढी होय तेने अनुसरवुं, अथवा जे देव के देवीनो पाप कर्मथी तृप्ती करवानो विधिहोय, तेने धर्मक्रिया गणवी ए सुज्ञ तथा धर्मनिष्ठ लोकोनुं काम नथी. एवुं छतां रूढीना वहेणमां शाणा

तथा समजु माणसो घसडाया जायछे ए घणुं खेदका-
रक छे. उघाडी रीते दुराचार तथा पापकर्मने धर्म
गणायछे तेमां मुख्य होळीनुं पर्व छे; पण होळीनी
पुजा करवानो वेद तथा स्मृतिमां आधार नथी; पुरा-
णमां होळीनुं महात्म्य तथा तेनी पुजानां फळ लख्यां
छे; पण जे वात श्रुति स्मृति विरुद्ध, तेवुं पुराण वच-
न मान्य करवुं नहि. एवी शास्त्राज्ञा छे; पण लोको
अंध परंपराथी चालती रुढीने वळगी रही शास्त्रनी
धार्मिक आज्ञाओनो जाणी जोइने भंग करेछे. अज्ञा-
न लोको खोटे रस्ते चाले ते थोडा दूषितछे केमके
समजु लोको चाले ते प्रमाणे ए लोक घणुं करीने
चाले छे माटे ए बाबत समजु लोको वधारे दूषित
छे. अने ते जाणीजोने पाप कर्मने पुष्टि आपेछे.
होळीनो रहिवट आपणा देशमां घणा प्राचीन काळ-
थीछे. एने वास्ते एम धारवामां आवे छे के ज्यारे आ
देशमां अज्ञान, जंगली जेने वेदमां दस्यु कहेलाछे ए-

ना लोको वसता हता ते वखतमां तेमनी समज प्रमाणे ए होळी अथवा एवो अनीतिनो विधि करता हशे. जेओने धर्मशास्त्र ते शुं तेनी खबर नथी तेवा लोको पोताना मनकल्पित देव देवी राक्षसी अमुक कामथी खुशी थाय छे एम धारी वहेमथी निर्लज खोटी क्रिया-ओने देवभक्तिगणे एमां नवाइ नथी. पण ए विधिने शास्त्रवेत्ता तथा सुज्ञ लोको मान आपीने ते प्रमाणे चाले एथी तेमने माथे अधर्म चाल्यानो कलंक लागे छे; ए कलंक खसेडवो तेमना हाथमां छतां लोक निंदाना डरथी ईश्वर प्रत्ये तथा लोको प्रत्ये पोताना कर्तव्यने भुली जाय छे. पुराणवाळाए होळीनी पुजा-नो विधि नवो कल्प्यो होय एम अनुमान करवा कर-तां ते लोकोनी चालती आवेली रूढीने तोडी सकाइ नहीं त्यारे ते रूढीने पुष्टी कारक कहाणीनुं पुस्तक रच्युं एम धारवुं वधारे संभवित जणाय छे.

बीजुं अनुमान एवुं छे के श्रीकृष्णना वखतमां अ-

थया ते पछी होळीनी पुजा तथा रंग रमवा वगेरेनो चाल उंची जातीमां दाखल थयो होय. केमके रामचंद्रजीना वखतमां ए वहीवट प्रतिष्ठित लोकोमां हतो एवो कांइ आधार जणातो नथी. वसंत ऋतुना आरंभना उत्सवनो विधि ज्यां लख्यो छे तेमां वसंतपंचमीने दिवसे विष्णुनी पुजा करवी तथा फागण वदी पडवाने दिवसे आंबानो महोर खावो एवुं लख्युं छे; पण होळी पुजा करवी ए वात वसंतोत्सवना विधानमां लखी नथी; ए उपरथी एम धारी सकाय के होळीनो चाल घणा जुना वखतथी छेक अज्ञानी जंगली लोकोमां हशे अने ते पछी धीमे धीमे राजाओ तथा मोटा लोकोमां दाखल थयो हशे. गमे तेम हो पण ए चालथी घणो माठो परिणाम थयो--धर्मशास्त्रनी आज्ञा तथा विवेक बुद्धिने एक बाजु उपर मुकीने लोको वहेमने ताबे थइने अज्ञान तथा दुराचारना उंडा खाडामां पड्या; अने ते हजु पण तेमांथी निकळी सकता नथी. वळी

तैलंग कर्णाटक देशमां ब्राह्मणो होळीने मानता नथी तथा तेनी पूजा करता नथी. चांडालादि नीची जातिना तथा शुद्र लोको गामने बाहार होळी सळगावे छे एम त्यांहांना रहेनार ब्राह्मणो कहे छे. तेथी होळी पूजा आर्य लोकोनुं धर्मकृत्य नथी एनी प्रत्यक्ष साबीती मळे छे.

होळी ए नाम वेदमां के स्मृतिमां नथी. पुराणमां होळीनुं बीजुं नाम ढुंडा राक्षसी छे; पण आश्चर्य ए छे के एने देवीनी उपमा आपी छे. नमो देवी ए मंत्रथी पुजा करवी एम होळीनी पुजाना विधिमां लख्युं छे; होळीनो पुजानो विधि धर्म सिंधुमां लख्यो छे ते नीचे प्रमाणे.

अथ पूजा विधिः देशकालौसंकीर्त्यंस
कुटुंबस्यममढुंढाराक्षसीप्रीत्यर्थंतत्पीडापरिहा-
रार्थं होलिकापूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य
शुष्कानांकाष्टानांगोमया पिंडानांचराशिंकृत्वा
वन्हिनाप्रदीप्यतत्र अस्माभिर्भयसंत्रस्तैःकृत्वा
त्वंहोलिकेयत; अतस्त्वांपूजयिष्यामिभूतेभूति
प्रदाभवेतिपूजामंत्रेण श्रीहोलिकायैनमोहोलि-
कामावाहयामीत्यावाह्यहोलिकायैनमइतिमंत्रे-
णासनपाद्यादिषोडशोपचारान्दत्वा तमग्निंत्रिः
परिक्रम्यगायंतुचहसंतुच जल्पंतुस्वेच्छयालो-
कानिः शंकायस्ययन्मतंज्योतिर्निबंधे पंचमी
प्रमुखास्तासुतिथयोनंतपुण्यदाः दशास्युःशो-
भनास्तासुकाष्ठस्तेयंविधीयते चांडालसुतिका

गेहाच्छिशुहारीतवन्हिना ग्रामायांपूर्णिमायांतु कुर्यात्तत्काष्ठदीपनं ग्रामाद्वहिश्चमध्येवातूर्यनादसमन्वितः स्नात्वाराजाशुचिर्भूत्वास्वस्तिवाचनतत्परः दत्वादानानिभूरीणिदीपयेद्धोलिकाचितिं ततोभ्युक्ष्याचितिंसर्वांसाज्येनपयसासुधीः नारिकेलानिदेयानिबीजपूरफलानिच गीतवाद्यैस्तथानृत्यैरात्रिःसानीयतेजनैःतमग्निंत्रिः परिक्रम्यशब्दैः * * * तेनशब्देनसापापाराक्षसीतृप्तिमाप्नुयात् एवंरात्रौहोलिकोत्सवंकृत्वा प्रातःप्रतिपदियःश्वपचंदृष्ट्वास्नानंकुर्यात्नतस्य दुष्कृतंकिंचिन्नाधयोव्याधयोपिच कृत्वाचावश्यकार्याणिसंतर्प्यपितृदेवताः वंदयद्धोलिकाभूतिसर्वदुष्टोपशांतये ॥

अर्थ.

देश तथा काळनो उच्चार करवो. अमुक मासे, पक्षे एवो संकल्प करीने केहेवुं के माहारा सर्व कुटुंब उपर ढुंडा राक्षसीनी प्रीती थाय तथा ते पीडा न करे माटे होलिकानुं पुजन करूं छुं; एवो संकल्प करीने लाकडां तथा छांणानो ढगलो करीने तेने अग्निथी सळगाववो पछी मंत्र बोलवो तेनो अर्थ ए छे के हे होली अमने भयथी बचाववा तारी पुजा करीए छीए माटे तुं लोकोने सुख आप. होलिकायैनमः एमंत्रथी आसन पाद्य इत्यादि उपचार करवा. ते अग्निनी त्रण प्रदक्षिणा करीने निःशंकपणाथी एटले कोइनी बीहीक न राखतां गावुं, हसवुं, तथा पोतानी इच्छामां आवे तेम मोहोटा उच्चारे बोलवुं. ज्योतिर्निबंध ग्रंथमां लख्युं छे. फागण शुदी ५ थी ते वद ५ सुधी पंदर तिथी तेमां दश तिथी उत्तम छे. तेमां लाकडां तथा छांणानी चोरी करवी तथा चांडाली तथा मुवावडीना

घरमांथी छोकराओ पासे अग्नि मंगावीने पुनमने दिवसे गामनी वहार अथवा गाममां ए लाकडां बाळवां. राजाए वाजां वगडाववां पछी स्नान करीने शुद्ध थइने पुण्याहवाचन करीने घणां दान आपवां तथा होळी सलगावी पछी दुध तथा घीथी ए होळी होलवी नाखवी; टोपरू वेहेचवुं; तेमज लोकोए गायन करवुं, वाजां वगडाववां तथा नाच करावीने खुशीथी ते रात वहाडवी तथा * * * * एवा बीभत्स शब्द बोलीने अग्निनी त्रण प्रदक्षिणा करवी ए बीभत्स शब्दोथी पापरूपी ढुंडा राक्षसी तृप्त थाय छे. ए प्रमाणे रात्रीमां होळीनो उत्सव करीने पडवानी सवारमां चांडलनो स्पर्श करीने स्नान करवुं. ए रीते करवांथी तेने कांई पण पातक लागतुं नथी तथा मानसी व्यथा व्याधी थतां नथी. सर्व प्रकारनुं अरीष्ट नाश थवाने माटे होळीनी बिभुतिने, नमस्कार करवो.

---

* * * * आ शब्दो स्पष्ट लखवा सारा नथी स्त्री पुरुषना गुह्यद्रीनुं नाम देइने बोलवुं.

व्रतराजमां लख्युं छे.

नारदउवा० अथपंचदशीशुक्लाफाल्गुनस्य नराधिपअभयंचैवलोकानांदीयतांपरमेश्वर यथाह्यशंकिनोलोकारमंतिचहसंतिच दारूणानीचखंडानिगृहीत्वातुसमुत्सुकाः योधाइवविनिर्यांतुशिशवःसंप्रहर्षिताः संचयंशुष्ककाष्ठानामुपलानांचसंचयंतत्राग्निंविधिवद्धुत्वामहामंत्रैश्चवित्तमैः ततःकिलकिलाशब्दै स्तालशब्दैर्मनोहरैः तत्तेशब्देनसापापाहोमेनचसमाकृता.

योनिनाम्नाचमंत्रेणमहाशब्दंतुकारयेत्तत्रकिलकिलाशब्दैरन्योन्यमुच्चरेत्ततःयोषितानांभ्रमंकुर्याद्योनिमंत्रेणपूर्वकंयोनिनामैवमंत्रं तु

यानरः पश्यतेसदा नभवेच्चतदापीडाश्चावर्षंतु सुखंभवेत् ॥

अर्थ.

राजाने नारद कहे छे—हे राजा फागण सुदी पुनमने दीवसे लोकोने अभय राखवा एटले जेम करे तेम करवा देवुं; लोकोए निशंकपणे रमवुं, हरवुं तथा छोकरांओ जेम लडनारा योद्धा नीकळे ते रीते लाकडना कडका हाथमां लइने नीकळवुं ने खुशीमां रहेवुं; सुकां लाकडां एकठां करीने तेमां अग्नि सळगाववी तेमां होम करवो मोटी चीचीआटो पाडीने ताळीओ पाडीने मनने खुश लागे तेवा शब्द बोलवा तथा * * * ए शब्दो मोटा अवाजथी बोलवा तथा स्त्रीओने एवा शब्द बोलीने बीवरावबी. अने * * ए बीभत्स नाम देवुं एज मंत्र छे ते वारे वारे बोलवाथी तेने पीडा थाय नही.

---

* * * स्त्रीनी गुह्येंद्रिनुं नाम.

हवे आ उपरथी सुज्ञ पुरूषोना ध्यानमां आवशे के आते ईश्वर भक्ति कहेवाय के केवळ नरकमां लेइ जनारी क्रिया कहेवाय? आथी ईश्वर प्रसन्न थाय के तेनो खरेखरो कोप थाय. आवा अयोग्य शब्द प्रमाण मानवाथा आपणा देशनी केटली हानी थइ ने हजु केटली थशे तेनुं अनुमान थइ सकतुं नथी जुवो अग्नि लाववानो विधि; चांडाली तथा सुवावडी स्त्रीने त्यांथी अग्नि लाववानुं लख्युं छे; आ आपणा आर्य धर्मनी ए क्रिया के विधि नथी; आपणे जो माणस हइए, जो आर्य धर्मनुं अभिमान धरावता हइए तो आ धर्म विरूद्ध, शास्त्र विरूद्ध, नीति विरूद्ध, क्रियानो तत्काल त्याग करवो जोइए. बीजुं शब्द प्रमाण माननाराने एक्षे पण होळीनी पुजाने वेद तथा स्मृतिनो आधार नथी. निर्लज क्रियाए आपणा आर्य धर्मने कलंक लगाड्यो छे. होळीना पर्वने मान आपवुं ए आपणो धर्म नथी, तथा आपणा शास्त्रनी ए क्रिया नथी. शास्त्र प-

माणे तथा विवेक बुद्धिथी विचारतां आ केवल महा घातक छे. माटे जेने ईश्वर उपर खरी निष्ठा हशे, नीति ईश्वरने प्रियछे एम जेओनो विश्वास हशे, जेओने सदाचरणनी वृद्धि करवानी ईच्छा हशे, जेओ पोतानुं तथा पोताना छोकरांओनुं तथा जगतनुं कल्याण चाहाता हशे, छेलुं जेओने ईश्वरनो खरो भय हशे ते होळीनी क्रियाने धिक्कारीने ए दुष्ट कर्मथी दूर रहेशे अर्थात् होळीनी पुजा करशे नंही तथा कोइ पण रीते एने पुण्य पर्व गणीने मान आपशे नहीं. तथा एवी निंद्य क्रिया न करवी एवो सर्वने उपदेश करशे.

समाप्त.

मामानी हवेलीमां अ० यु० प्रो० अने ज०
ए० कंपनी "लिमिटेड"ना प्रेसमां
रणछोडलल गंगारामे छापी.